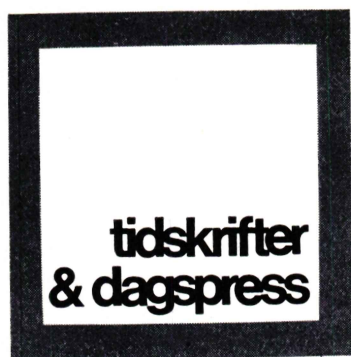

Red: Sten Söderberg

Aldringssvård i Stockholms län

Det var efter sju motioner om åldringssvård och landstingets stöd till pensionärsverksamhet som landstingsmötet i oktober 1967 tillsatte en utredningskommitté som sedermera antog arbetsnamnet "Åldringssvårdskommittén" skriver *Socialt forum* (nr 9/69).

Det delbetänkande som kommittén nu framlagt omfattar en inventering av nuvarande resurser för såväl landstingskommunal som primärkommunal åldringssvård samt den samordning av resurserna som för närvarande föreligger. Vidare har kommittén utrett gränsdragningen mellan landstingskommunala och primärkommunala åtaganden, s.k. huvudmannaskapsfrågor. Dessutom framläggs synpunkter och förslag till viss utbyggnad och organisation beträffande omvårdnaden av och servicen till de äldre i landstingsområdet.

Kommittén har för avsikt att återkomma i ett senare betänkande till de motioner som gäller olika former av stöd till pensionärsorganisationer, kurser för pensionärer samt kostfrågor.

Kommittén konstaterar att Stockholms stad och län år 1970 kommer att ha ca 1,5 milj. invånare. Denna siffra ökar till att år 1980 uppskattas till drygt 1,8 milj. Antalet personer som är 70 år och därutöver ökar under samma period från ca 116 900 till ca 150 600. Enbart i Stockholms

stad ökar andelen 70-åringar från 10 % 1970 till 14 % 1980. Kommittén har uppmärksammat utvecklingen i Stockholms stad, men har i övrigt endast behandlat landstingsområdet.

I de kommuner som i dag har en stor andel 70-åringar kommer denna utveckling att fortsätta. Här kan exempelvis nämnas Östhammar, som ökar från 15 % 1970 till 17 % 1980.

Vid årsskiftet 1968/69 disponerade landstinget 1 166 långvårdspatser fördelade på sjukhusanslutna avdelningar för långtidsvård, fristående sjukhem och eftervårdssjukhus. Väntelistan upptog ca 800 personer, varav ca 200 var aktuella för omedelbar intagning. Av de 200 var ca 90 intagna på akutsjukhus, d.v.s. en vårdform som inte är adekvat i sammanhanget.

Vidare kan noteras att av landstingsområdets 3 211 disponibla vårdplatser vid primärkommunala ålderdomshem var drygt 750 personer s.k. landstingspatienter, d.v.s. patienter som borde vårdas på landstingets egna institutioner. Om patienterna kunde överföras från ålderdomshemmen skulle alltså väntelistorna dit vara helt anorlunda.

Behovet av långtidsvård kan enligt kommittén inte enbart fyllas genom utbyggnad av den slutna vården. Landstingets målsättning bör därför vara att utforma åldringssjukvården så, att alla människor så länge som möjligt får vistas i sin naturliga hemmiljö. Detta är möjligt endast om den slutna vården kompletteras med olika former av öppen och förebyggande vård, halvöppen vård, hemsjukvård och dagvård.

Ingen dör av ålder

Ur *Svenska Nationalföreningens mot hjärt- och lungsjukdomar Kvartalstidskrift* (3/69) återges:

Naturen har slarvat och glömt att anpassa människan riktigt till atom- och raketåldern. Det är samma "årsmodell" på de nyfödda i dag som det var på spädbarnen för tusentals år sedan. Men miljön, omgivningen och våra livsbetingelser har ändrats.

Det framhåller docent Georg Porjé, chef för geriatrika kliniken vid Södersjukhuset i Stock-

holm, som bestämt hävdar att vi människor är konstruerade för ett helt annat liv än det vi lever och att vi skapats för ett helt annat agerande. Ytterst få människor dör av ålderdom — ingen vet för övrigt med säkerhet de absoluta symtomen för en "naturlig" död, säger docent Porjé. Övervägande antalet dör under för "civilisationssjukdomar", särskilt märkbara när det gäller cirkulations-systemet. Och mer än 50 procent av alla dödsfall i Sverige kan härledas till hjärt- och kärlsjukdomar.

Ett fåtal människor har en väl bevarad cirkulationsapparat även upp i hög ålder — det är givetvis ett villkor för att nå hög ålder! — och i många av dessa fall får man räkna med ärftliga faktorer, som gjort att de kunnat motstå förkalkningsåkommor. Men varje människa har möjlighet att i avsevärd mån påverka den nedbrytande förkalkningsprocessen. Medlet heter fysisk aktivitet, vetliga matvanor och avkoppling.

Det kan erinras om att professor Folke Henschen, själv 88 år gammal, vid ett symposium 1968 yttrade att han vid c:a 15 000 obduktioner aldrig hade funnit något fall som kunde betecknas som "död av ålder". Där fanns alltid någon sjukdomsorsak.

Alkoholkonsumtionen

Tidskriften *Alkoholfrågan* återger i nr 7/69 statistiken över den svenska alkoholkonsumtionen under första halvåret 1969. Siffrorna för spritdrycker och starkvin fortsätter att stagnera medan lättvin och starkare maltdrycker fortsätter att öka.

Den mycket kraftiga uppgången för de alkoholsvaga dryckerna borde rimligtvis motsvaras av en märkbar nedgång för andra drycker. Så är dock knappast fallet, möjligen med undantag för den gamla pilsnern (öl typ A). Både spritdrycker och starkvin uppvisar en mycket svagt vikande tendens. Den totalt försälda kvantiteten spritdrycker var under första halvåret 1969 nästan exakt lika stor som under motsvarande

tid 1968, medan minskningen för starkvinets del stannade vid 2 %. Vid en jämförelse på något längre sikt kan man inte bortse från befolkningsutvecklingen, eftersom antalet vuxna personer i landet stadigt ökar med omkring 1 % per år. Följande siffror visar spritkonsumtionen i liter per invånare över 15 år under första halvåret åren 1964—1969:

1964	3,74	1967	3,99
1965	3,99	1968	3,81
1966	3,88	1969	3,79

Om man beaktar, att skatten på sprit höjdes både i februari 1966 och februari 1968 med ungefär samma belopp och att den allmänna prisnivån steg något mindre 1968—1969 än 1966—1967, förefaller det som om den senaste skatthöjningen på sprit fått något starkare effekt på efterfrågan. I varje fall ligger konsumtionen nu ca 5 % lägre än under 1967 och man får gå tillbaka till 1964 för att finna en ännu lägre siffra. Fem procent på två år är ju inte mycket, särskilt mot bakgrund av den hastigt stigande ölkonsumtionen, men det går som bekant alltid lättare (snabbare) att lägga sig till med nya (o)vanor än att arbeta bort gamla sådana. Det torde också vara en fråga som sammanhänger med generationsväxlingen — med största sannolikhet är det de yngre åldrarna av både män och kvinnor (15—30 år) som svarar för större delen av den ökade ölkonsumtionen, medan de äldre mestadels håller fast vid det dryckesmonster de redan hunnit vänja sig vid.

Dammsugare mot silikosrisken

Det är viktigt att den tekniskt-yrkeshygieniska kartläggningen av arbetsplatser med silikosrisk följs upp genom ett eliminationstekniskt forsknings- och utvecklingsarbete, framhåller Arbetsgruppen för silikosfrågor i sin första redogörelse som nu överlämnats till statsrådet Sven Aspling. Gruppen betonar nödvändigheten av att man tar fram standardlösningar, som kan utnyttjas utan speciell lokal anpassning inom olika företag, skriver *Arbetsgivaren* (nr 22/69).

Arbetsgivaren har vänt sig till två företag som under en tid prövat en typ av dammsugare från AB Devac:

— Vi håller för närvarande på att prova en Devaclon och har konstaterat att den löser dammproblemet där det är störst, nämligen ute i brotten medan däremot detta mindre aggregat inte räcker till för att klara problemen vid bearbetningen, berättar direktör Nils Andersson i Granit AB, som ligger i Lyse.

— Genom effektivare maskiner och genom vindskydd och andra anordningar har dammkoncentrationen i brotten ökat och där får dammutsugningsaggregatet god effekt.

— Problemet är i varje fall för vår del betydligt mindre vid bearbetningen. För att ta bort allt damm där skulle vi behöva en större anläggning och en sådan klarar inte vår industri i dag.

— För att få en bild av driftkostnaderna kan nämnas att en bergborrmaskin drar 1,5 kbm luft per minut och det dammaggregat vi har 0,9 kbm/minut. Det kostar alltså en hel del att komma till rätta med dammproblemet. Nu hoppas jag att vidareutvecklingen skall kunna leda till minskade kostnader.

— Det kan också vara skäl att understryka att vi i vårt företag inte haft något fall av silikos och vi har åtminstone under de senaste tio åren haft en helt modern maskinpark.

— Vi har en tid haft tre Devacloner i arbete och funnit att de fungerar bra i brotten, berättar Dick Svanberg i Bohusläns Kooperativa Stenindustri i Kungshamn. Vi har ett aggregat i varje brott och där kan fem man samsas om ett aggregat då inte alla borrar samtidigt. Därigenom blir inte kostnaden särskilt stor.

— Det blir den däremot om man skall använda aggregatet vid stenhuggningen där varje arbetare skulle behöva sin Devaclon. Vi får hoppas att man kan komma fram till sänkta kostnader genom fortsatt utvecklingsarbete. Vi kanske får satsa på en central anläggning eller söka andra lösningar. — Hela vår arbetsstyrka på 80 man skall undersökas i höst. Jag fick nyligen rapport rörande de 40 första. Där fanns inga anmärkningar sedan den förra undersökningen för 1 1/2 år sedan.

Nedskräpningen

LO-organet *Fackföreningsrörelsen* (nr 24/69) skriver:

Kommittén för ett renare samhälle har i ett betänkande framfört en rad förslag om bekämpning av nedskräpning i naturen. Bland annat föreslår den införande av ett allmänt nedskräpningsförbud och en förbättrad övervakning av att förbudet efterlevs. Dessutom framför den förslaget om ökad upplysningsverksamhet. I sitt remissyttrande instämmer LO i dessa förslag.

Utredningen föreslår vidare att kommunerna skall åläggas ansvar för renhållningen i naturen så att den omfattar inte bara renhållning av sanitära skäl utan också renhållning av trevnadsskäl. LO framhåller att detta innebär stora kostnader för utpräglade fritidskommuner och föreslår att dessa bör få särskilt ekonomiskt stöd.

Utredningen har ägnat största uppmärksamhet åt förpackningsområdet på grund av att den huvudsakliga nedskräpningen utgörs av konsumentförpackningar av olika slag. Utredningen har diskuterat följande olika förslag: frivilliga överenskommelser, förbud mot vissa typer av engångsförpackningar, pant som innebär att konsumenten skall få en positiv motivation för att återlämna förpackningarna samt avgifter för miljöfarliga förpackningar. Utredningen avvisar de tre första alternativen och föreslår i stället att en avgift skall införas för miljöfarliga förpackningar. Man föreslår därför att en nämnd under Naturvårdsverket inrättas som har att bevaka konsumentförpackningarna ur nedskräpnings-synpunkt samt samtidigt också bevaka olägenheterna av dessa när det gäller avfallshanteringen. Nämnden skall när den finner att viss typ av förpackningsmaterial medför stora olägenheter ur miljösynpunkt kunna åsätta denna en avgift som skall utgå i produktionsledet.

Med detta avser man att den då ändrade kostnadssituationen för produkten kommer att medföra att konsumenterna kommer att välja någon likvärdig produkt med annan förpackningstyp på grund av prisskillnaden. Samtidigt menar man att på detta sätt kommer forskning och utvecklingsarbete hos emballageproducenterna

att styras så att mindre miljöfarliga produkter kommer att framställas.

I remissyttrandet understryks att LO inte kan acceptera en lösning efter principen att miljöförstöring får äga rum om bara den miljöförstörande betalar kostnaderna härför.

Det framhölls vidare att LO inte heller är främmande för tanken att förbud måste tillgripas, i de fall då ur miljösynpunkt någon annan acceptabel lösning, t ex övergång till mer miljövänligt material, inte står till buds.

30 länder fluoriderar

Mer än 30 länder och territorier med mer än 120 miljoner invånare har nu program för fluoridering av samhällets vattenföråd i avsikt att förebygga caries, rapporterar novembernumret av *WHO Chronicle*, utgiven av Världshälsoorganisationen (WHO).

Caries är kanske den vanligaste av alla kroniska sjukdomar. I vissa delar av världen, i synnerhet i Europa och Nordamerika, berörs praktiskt taget 100 procent av befolkningen.

Den höga cariesfrekvensen medför stora påfrestningar på tandvården. Även i länder med avancerad tandvård räcker resurserna inte till för att reparera alla tandskador. Sveriges barntandvård, som av *WHO Chronicle* bedöms vara bland de mest framgångsrika i världen, är ändå inte tillräcklig. Detta trots att Sverige har så mycket som en tandläkare per 900 barn.

Men frågan om fluoridering av vatten är fortfarande kontroversiell. Socialstyrelsen har dock, trots åtskilliga protester, inte ändrat på sin generella klarsignal.

Nyhyttan

Kurort och enskilt sjukhem

Storslagen bergslagsnatur — utmärkta promenadvägar — hög och torr barrskogsluft — sjukgymnastik — massage — bad.

Överläkare: *Med. Dr G. Smårs.*

Behandling av invärtes sjukdomar, mag- och tarmsjukdomar, hjärt- och blodtryckssjukdomar, reumatiska åkommor. Konvalescens och rekreation. Prospekt och upplysningar genom rumsbeställningen. Tel. 0587/604 00.

Postadress: Fack 65, JÄRNBOÅS.

socialmedicinsk tidskrift

Prenumerationspris: (inklusive moms.)

Helår kr 35, halvår kr 20.

Studerande helår kr 20.

Lösnummer kr 4. (exkl. moms.) Dubbel-nr kr 7:—

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur **smt** utan angivande av källan förbjuds.

Annonsavdelning:

Red. Nils Byttner, Strandliden 60, 162 04 Vällingby.
Tfn 08-38 52 99, 38 77 58.

Annonspriser:

Omslagets andra sida kr 550, omslagets fjärde sida kr 650,

helsida kr 500, halvsida kr 300, kvartsida kr 175 mm-pris kr 1:50 per enkel spalt, 70 mm.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm, sidans bredd (2 spalter) 150 mm.

AB Egnelliska Boktryckeriet, Stockholm 1969